

Bioloog Patrick van Veen over kuddegedrag

‘We lijken op een troep stronteigenwijze apen’

Waarom halen mensen massaal hun spaargeld weg bij banken, terwijl we daarmee de kredietcrisis vergroten? Kuddegedrag, zegt Patrick van Veen, bioloog en schrijver van *Help, mijn baas is een aap!* in zijn lezing *De kudde voorbij*, in Natuurhistorisch museum Naturalis.

Is de mens een kuddedier?

‘In aanleg niet. De mens vertoont meer kenmerken van een troep: een verzameling stronteigenwijze, individueel verschillende apen die allemaal een hiërarchisch plekje in de groep hebben. In een troep zijn veel verschillende belangen, veel discussie en men kijkt per situatie wat het beste gedrag is. In een kudde denkt niemand meer voor zichzelf na: als de buurman begint te hollen, doe jij het ook.’

Toch vertoont de mens soms kuddegedrag.

‘Inderdaad. De mens is een aap die soms kuddegedrag vertoont. Supportersrellen, sektes die massaal zelfmoord plegen, en nu zie je het bij de kredietcrisis ook. President van De Nederlandsche Bank Nout

Wellink zei onlangs bang te zijn voor kuddegedrag. Terecht, denk ik. Het gaat bij mensen vaak fout. Op het moment dat de meute begint te hollen in panieksituaties worden regelmatig verkeerde beslissingen genomen. Niemand denkt meer: is dit wel de goede nooduitgang? Zo kon het dat 11 september 2001 velen achter elkaar aan de trappen van het World Trade Centre in New York omhoog liepen, hun dood tegemoet, in plaats van logisch na te denken en omlaag te gaan.’

Heeft kuddegedrag ook voordelen?

‘Het is een veiligheidsmechanisme dat draait op vertrouwen in het oordeel van je buurman. In een kudde gnoes is er geen discussie als er een leeuw voor de

deur staat: ‘Is het wel echt een leeuw?’. Ze gaan gewoon en de kans dat een ander wordt gepakt, is in een kudde altijd veel groter dan dat jij wordt gepakt.’

Wat is de rol van angst bij de kredietcrisis?

‘Het waarnemingsvermogen van angstige mensen en dieren wordt anders. Selectief. Gericht op gevaar. De overheid kan dus vijftientig keer zeggen dat het goed gaat, maar we hoeven maar één keer te horen dat het slecht gaat en daarop reageren we. Dat de maatregelen van de overheid weinig effect hebben, is dus niet zo gek. We hebben nog steeds geen eenduidig signaal gekregen dat de situatie echt veilig is. De menigte blijft dus rennen.’

Wat kunnen we ertegen doen?

‘Om kuddegedrag te voorkomen in een organisatie, moet je ruimte bieden voor kritiek en voor individualiteit. Ik zie erg vaak dat managers roepen dat ze anders denken stimuleren, maar in werkelijkheid vinden ze eigenwijze werknemers verdomd lastig en straffen ze kritisch denken af. In het geval van de kredietcrisis moeten we stoppen mensen onnodig bang te maken. Als er maar slecht nieuws blijft komen, moet je niet verbaasd zijn dat de kudde begint te galopperen.’

En als de kudde eenmaal aan het rennen is?

‘In ieder geval moeten we niet doen alsof het niet zo is. Het stopt namelijk niet vanzelf. De macht van de kudde is enorm. Wat mij opvalt, is dat banken nog precies dezelfde reclames tonen als twee maanden geleden, terwijl de wereld is veranderd. Wat doen ze om de bevolking te laten zien dat het in orde is? Je moet communiceren op het niveau van degene die aan het hollen is. De overheid geeft ongelooflijk veel geld uit om het vertrouwen te herstellen, maar de kudde denkt: dat is belastinggeld, dus daarvoor draaien wij op. Ik zou bijna zeggen: perscensuur, zodat we niet meer dagelijks met allerlei mogelijk gevaar worden geconfronteerd. In de VS mag men niet voor niets vlak voor de verkiezingen geen polls meer houden omdat die de stemming te veel beïnvloeden. Men denkt niet meer zelf na en laat zich leiden door berichten in de media. Haal dus in hemelsnaam die leeuw bij de kudde weg!’

DE LEZING *VOORBIJ DE KUDDE* VAN PATRICK VAN VEEN IS VOOR GROEPEN TE BOEKEN TIJDENS DE DEZE MAAND GEOPENDE TENTOONSTELLING *WILDEBEESTEN* IN NATURALIS (TOT EN MET 23 AUGUSTUS 2009, WWW.NATURALIS.NL)

redactie@intermediair.nl